BIBLICKÉ STRETNUTIE VII
Babylonská veža Gn 11

Modlitba

Nebeský Otče, s vierou berieme do rúk Sväté písmo. Veríme, že obsahuje slová, ktoré majú byť svetlom na životnej ceste. Bože, Duch Svätý, ty si vnukol svätopiscom, čo majú napísať; prosíme ťa, pomáhaj nám pochopiť všetky tieto slová a daj nám silu podľa nich žiť.

Pane Ježišu, dvom emauzským učeníkom horelo srdce, keď si im vysvetľoval Písmo. Rozohrej aj naše srdcia láskou k tebe, keď budeme čítať Sväté písmo, a daj, nech ťa stále hlbšie poznávame. Svätí Cyril a Metod, vy ste prví preložili Sväté písmo do reči našich predkov. Vyproste nám lásku k Svätému písmu a odhodlanosť stvárňovať podľa neho celý náš život.

Text

Vtedy bol na celej zemi jeden jazyk a rovnaké slová. [2] Keď sa pohli z východu, našli v krajine Senaár rovinu a osadili sa na nej. [3] Tu si povedali jeden druhému: "Poďme, narobme tehál a vypáľme ich v ohni!" Tehly im slúžili namiesto kameňa a asfalt namiesto malty. [4] Potom povedali: "Poďme, postavme si mesto a vežu, ktorej vrchol bude siahať až do neba, spravme si tak pomník, aby sme sa neroztratili po celej zemi!" [5] Tu zostúpil Pán, aby videl mesto a vežu, ktoré stavali ľudia, [6] a povedal: "Hľa, sú jedným národom, všetci majú jeden jazyk; toto je začiatok ich činov a veru neodstúpia od ničoho z toho, čo si zaumienili urobiť. [7] Poďme, zostúpme a pomäťme tam ich jazyk, aby nik nerozumel reči druhého!" [8] A takto ich Pán odtiaľ rozohnal po celej zemi a mesto prestali stavať. [9] Preto ho nazvali Bábelom, lebo tam Pán zmiatol reč celej zeme a Pán ich odtiaľ rozohnal po celej zemi.

<u>Štruktúra</u>

Text je napísaný vo forme brilantnej hebrejskej prózy podľa premyslenej štruktúry:

- aktivita človeka (1-4)
- aktivita Pána (5-9)

Opakovaním tých istých slov na začiatku a na konci textu sa zdôrazňuje jeho jednota: „na celej zemi jeden jazyk“ (1) – „reč celej zeme“ (9). Takisto sa opakuje lokalita – umiestnenie príbehu: Senaár (2) – Bábel (9). Centrálnou je téma roztratenia, ktorá sa takisto opakuje: „aby sme sa neroztratili po celej zemi“ (4) – „rozohnal po celej zemi“ (8.9).

Z naratívneho hľadiska možno určiť niekoľko scén, ktoré vytvárajú celý príbeh.

- úvod (1)
- I. putovanie ľudstva (2)
- II. Ľudský zámer postaviť vežu (3-4)
- III. Božia návšteva (5)
- IV. Boží zámer rozptýliť ľudstvo (6-7)
- V. Rozptýlenie ľudstva a zastavenie stavby (8)
- Záver: význam mena miesta (9)

- Scéna II. a IV. si zodpovedajú;
- Scéna I. – ľudstvo zastalo; scéna V – ľudstvo znova putuje;
- Scéna III. – obrat v príbehu;

- Scény I-II: ľudské činy
- Scéna III: prehliadka mesta a veže, ktoré ľudstvo stavalo
- Scény IV-V: Božie činy

Dôraz sa v príbehu nekladie nie na vežu, ale na „jazyk“ 4x v 1-4; „Pán“ 4x v 5-9.
Príbeh zároveň ukazuje súbežnosť Božskej a ľudskej aktivity:

1. jeden jazyk, rovnaké slová	6. jeden národ, spoločný jazyk
2. tam	7. tam
3. jeden druhému	7. jeden druhého
4. postavme	8. prestali stavať
4. urobme si meno	9. jej meno
4. aby sme neboli rozptýlení po celej zemi	9. rozptýlil ich odtiaľ po celom zemskom povrchu

Celý text je usporiadaný podľa <u>koncentrickej štruktúry</u>:

- Na celej zemi bol jeden jazyk (1)
    - Tam (2)
        - Jeden druhému (3)
            - Poďme, uhneťme si tehly (3)
                - Postavme si (3)
                - Mesto a vežu (4)
                - Pán zostúpil (5)
                - Mesto a vežu (5)
                - Ľudskí synovia postavili (5)
            - Poďme… zmäťme tam ich jazyk (7)
        - Jazyk jeden druhého (7)
    - Odtiaľ (8)
- Jazyk celej zeme (9)

Verš 5 je centrálny bod a obrat príbehu: vzťahuje sa na to čo sa stalo i na to, čo príde. Je to rozhodujúci Boží zákrok, ktorý vráti beh dejín (8,1 „Boh si spomenul na Noema“).

<u>Pôvod príbehu</u>

Na rozdiel od rozprávania o stvorení sveta a potope text o Babylonskej veži nemá žiadnu blízkovýchodnú paralelu: jestvujú iba orientálne motívy, ktoré prispievajú k pochopeniu.

Sem patria Zikuraty – stavby známe v Mezopotámii. Epos <u>Enuma Eliš</u> oslavuje stavbu Babylonu a jeho chrámovej veže.

<u>Sumerská tradícia</u> hovorí o období, keď všetci ľudia hovorili jedným jazykom. Napr. <u>epos Enmeker a pán Arattu</u> opisuje zlatý vek, *„keď nebolo hada… ani škorpióna… ani strachu, ani hrôzy. Človek nemal súpera. V tom období celý svet a národ jednotne s Enlilom hovoril jednou rečou… Enki, vodca bohov zmenil reč v ich ústach a vniesol svár do nej, do ľudskej reči, ktorá dovtedy bola jednotná.*“ Ale Genezis vysvetľuje rôznosť jazykov ako Boží súd nad ľudstvom a nie ako dôsledok rivality medzi Enlilom a Enkim (Genezis vyjadruje prísny monoteizmus, zatiaľ čo v Mezopotámií je to výsledok súťaživosti bohov).

Podľa Babylončanov bol ich chrám pozemská podoba toho, čo boh vybudoval v nebi. Oblasť Mezopotámie obsahuje viacero významných chrámových stavieb:

Chrámová veža Etemenanku (v chráme boha Esagila) bola postavená v novobabylonskom období za vlády Nabuchodonozora II (605-562), ale Genezis asi hovorí o skoršej stavbe pochovanej v ruinách.

Takisto to môže byť odraz počiatočného stavebného úsilia Nabuchodnozora I (1123-1101), ktorého veľké stavby skončili neúspechom, čo bol dôvod na výsmech a legendárnosť stavebných námah v Mezopotámií.

Historickosť rozprávania

Text sa dá vnímať rôznymi spôsobmi. Môže to byť etiologická legenda na vysvetlenie: pôvodu jazykov, rozchodu národov po celej zemi, pôvodu mena a mesta Babylonu a pôvodu Babylonskej veže, ktorá nebola dokončená, alebo bola v ruinách.

Bázou mohla byť historická udalosť spájajúca všetkých ľudí, (alebo len Semitov), ako napr. pokus o vytvorenie veľkej politickej mocnosti, výrazmi ktorej mali byť mesto a veža. Objektívnym faktom je Boží zásah: priamy a náhly, alebo pomalý cez vedľajšie príčiny.

Text sa dá chápať aj ako syntetické historické rozprávanie: opisujúce dlhšiu historickú udalosť – vývin pohanskej mocnosti zabúdajúcej na Boha (cieľ proti Bohu v neobmedzenej expanzii síl).

Komentár

1. Vtedy bol na celej zemi jeden jazyk a rovnaké slová

„Celá zem“ je výraz pre všetkých obyvateľov (9,19 „Títo traja boli teda Noemovi synovia a z nich sa rozšírilo ľudstvo po celej zemi“). Všetci hovoria „jednou perou“, teda jedným jazykom.

Rabínsky komentár: všetky rodiny národov boli zhromaždené v dnešnom Iraku a hovorili jedným, tzv. svätým jazykom, ktorým bol stvorený svet (= ktorým Boh „povedal“).

2. Keď sa pohli z východu, našli v krajine Senaár rovinu a osadili sa na nej.

Cesta a putovanie sú časté v súvislosti s patriarchami a exodom (12,9; 33,17; Ex 12,37; 14,19). Ľudia putujú „po východe“, čím sa vyjadruje smer (na východ, východne). Ak predpokladáme, že ľudstvo sa presúva z Araratu do Mezopotámie (8,4), *južne* by bolo geograficky presnejšie.

Už predtým odchod na východ od Edenu znamenal súd na Adamom, Evou a Kainom (3,24; 4,16). Opätovný odchod na východ je narážkou na skoršie odsúdenie ľudí.

„Rovina“ označuje široké rovnú údolie (napr. Jordán blízko Jericha Dt 34,3; Ezdrelon pri Megidde 2Krn 35,22) – pláň Mezopotámie.

Patristický komentár: *Chryzostom upozorňuje na gradáciu v texte, ako sa v stupňujúcich fázach ukazuje nestabilita správania ľudí. Človek namiesto toho, aby ostal v istých hraniciach, túži mať stále viac a baží za väčšími vecami. Deje sa to tak, že ľudia stratili schopnosť rozpoznať svoju vlastnú ohraničenosť a dychtili po veciach nad ich možnosti. Po tom, ako si zaobstarajú obrovské majetky a pozície, stratia z dohľadu ich pravú prirodzenosť a pachtia po takej výške, že sa nakoniec prepadnú do priepasti.*

3. Tu si povedali jeden druhému: "Poďme, narobme tehál a vypáľme ich v ohni!" Tehly im slúžili namiesto kameňa a asfalt namiesto malty

Slová staviteľov majú nádych irónie vzhľadom na negatívny výsledok stavby. Príprava tehiel evokuje prácu Izraelitov v Egypte (Ex 5,7) a ľudia sa akoby sami dobrovoľne stavajú do pozície otrokov.

Hebrejské slová „**Poďme, narobme tehál**“ obsahujú hlásky n, b, l, ktoré utvárajú slovo *zmätenie* (7) a *Bábel* (9) a evokujú slovo *hlúposť*.

Plán a úmysel stavby (aby sme neboli rozptýlení) je presne to, čo sa nedosiahne – nakoniec ich Pán rozohnal (8-9) a meno stavby pripomína ich neúspech.

Opis stavebných materiálov reflektuje rozdiel medzi Izraelom (kameň a malta) a Mezopotámiou (tehly a smola): je to aj podcenenie Babylonských materiálov, keďže hlásky n, b, l evokujú *Babylon* i *bláznovstvo*.

4. Potom povedali: "Poďme, postavme si mesto a vežu, ktorej vrchol bude siahať až do neba, sprave si tak pomník, aby sme sa neroztratili po celej zemi!"

Stavba mesta s vežou a utvorenie mena je snaha ľudstva v priestore (usadiť sa na istom mieste) a v čase (natrvalo si utvoriť meno).

Vrchol siahajúci do neba môže byť superlatívom pre vysokánsku vežu (hlavný chrám v Babylone sa volal Esagila, čo znamená „dom so zdvihnutou hlavou“). Príbeh odsudzuje snahu zhromaždiť ľudí na jednom mieste a v kontexte 1-11 je to odmietnutie Božieho prikázania: naplňte zem (1,28; 9,1), keď usadenie ide proti Božiemu plánu.

Príbeh odmieta prvotný imperializmus podriaďujúci rôznosť národov pod jedno impérium politickej a náboženskej povahy;

Veža do neba poukazuje na Boží priestor (Iz 14,13-14; Ez 28,2): nebesá sú domovom Boha. Je to opakovanie prvého hriechu – kolektívne ľudské úsilie dosiahnuť Boha a stať sa ako on (3,5; 6,1-4). Prvotná vina človeka znamenala postavenie svojho *ja* namiesto Boha. Prvotná vina komunity je postavenie svojho *my* namiesto Boha. Akokoľvek vysoko organizovaná civilizácia bez väzby na Boha, ľudí nezjednocuje a vnútorne nepribližuje, ale vzďaľuje, takže si nerozumejú a hrozí zánik.

Ambícia „urobiť si meno“ (Qoh 1,11; Sir 40,19), presláviť sa a získať trvalú pamiatku je chápaná ako bezbožnosť: Boh prisľúbil veľké meno Abramovi (12,2), Dávidovi (2Sam 7,9; 8,13), dal ho Ježišovi (Flp 2,9-11); Boh preslávi svoje meno (Iz 63,12.14; Jer 32,20; Neh 9,10). Teraz sa ľudstvo pokúša siahnuť na Božie práva, má strach žiť rozptýlené, nechce zakúšať rozdiely a tak nemá dôveru v Boha a jeho plán. Cieľom stavby je zabrániť rozptýleniu a je ironiou, že z Božieho rozhodnutia to nakoniec nastáva.

Patristický komentár: stavanie veže je pokus pyšných ľudí o záchranu pred ďalšou potopou. Vedeli, že potopa zničila všetko zlo a keďže nechceli odmietnuť zlo, hľadali ako sa poistiť proti novej potope vo výške veže. Boh videl ich pýchu a táto sa stala zárodkom rozdelenia jazykov. (Augustín)

5. Tu zostúpil Pán, aby videl mesto a vežu, ktoré stavali ľudia

Tento verš predstavuje obrat v príbehu a s veľkou ironiou hľadíme na vežu Božími očami: túto vežu, ktorou človek chcel dosiahnuť nebo, Boh sotva vidí! Z výšky neba je bezvýznamná, takže Pán musí zostúpiť, aby ju videl!

Božie zostúpenie na zem je antropomorfizmus. Takisto je to vyjadrenie úbohosti ľudských ambícií v kontraste s Božou všemohúcnosťou – Boh nezostúpi, aby trestal, ale by nastolil svoj pôvodný plán, v ktorom si praje spolužitie rozdielov.

6-7 a povedal: "Hľa, sú jedným národom, všetci majú jeden jazyk; toto je začiatok ich činov a veru neodstúpia od ničoho z toho, čo si zaumienili urobiť. 7 Poďme, zostúpme a pomäťme tam ich jazyk, aby nik nerozumel reči druhého!"

Pánove slová sú ozvenou ľudských slov (3-4). Človek chce stavať vežu s vrcholom v nebesiach (šamayim), aby si urobil meno (šem). Boh tam (šam) zostúpi, aby zmiatol ich jazyky.

Slová o jednom národe sú odkazom predchádzajúcich kapitol, podľa ktorých je celé ľudstvo potomstvom od Noeho a Adama.

Stavba veže ako zlý počin mohla byť predzvesťou iných prečinov proti Božím právam (aj v 3,22 Boh zistil, že ľudské túžby môžu zviesť ľudstvo ďaleko).

Rabínsky komentár: samotná veža nemusela byť zlá, ale mohla viesť k hriechom, o ktorých text nehovorí priamo.

Potom Boh hovorí: „poďme, zostúpme“. Plurál môže znamenať pozvanie anjelov, aby napomohli zmútenie národov: ich pomoci boli zverené národy, medzi ktorými je Izrael Pánovým zvláštnym vlastníctvom (Dt 32,8-9). Boh je tu ako sudca (18,21) – zostup do Babylonu i Sodomy je predzvesťou súdu, ktorý pripomenie, že je nemožné bývať na jednom mieste a budovať impérium, pretože aj tak padne.

Patristický komentár: plurál je náznak Trojice, ktorá komunikuje medzi sebou.

Rabínsky komentár: Boh uvažuje spolu s nebeským dvorom. On nepotrebuje rady od anjelov, ale chcel dať príklad nám, aby sme sa pred rozhodovaním radili s druhými a prizývali ich k úvahe.

8 A takto ich Pán odtiaľ rozohnal po celej zemi a mesto prestali stavať.

To čoho sa najviac obávali (rozptýlenie) sa stane a stavba je pozastavená. Vyhnanie z miesta pripomína vyhnanie z raja (3,24; 4,16).

Patristický komentár: nové jazyky odcudzili ľudí a spôsobili neschopnosť pochopiť sa navzájom. Ako dôsledok rozdelenia vznikla vojna. Mnohí cirkevní otcovia kladú túto udalosť do protikladu s Turícami.

9 Preto ho nazvali Bábelom, lebo tam Pán zmiatol reč celej zeme a Pán ich odtiaľ rozohnal po celej zemi.

Rozdielnosť v jazykoch je pre ľudstvo bohatstvom.

Vysvetlenie, že „Bábel“ znamená „pomiatol“ je etiologické vysvetlenie: Babylončania chápu Bábel ako bránu bohov, židia sa majú nazdávať, že meno značí *pomiatol*. Veža bola mienená ako pomník ľudského úsilia a stane sa pomníkom hlúposti a Božieho súdu nad ľudskou pýchou.

Rôznorodosť jazykov a rozptýlenie národov na zemi poukazuje na nezmyselnosť postoja človeka voči svojmu Stvoriteľovi – rôznorodosť je šifrou ostatných rozdielov a znakom plodnosti ľudského rodu, pretože umožňuje dialóg medzi osobami, ktoré majú rôznu povahu a predsa sa spájajú v tom, že ich v Adamovi stvoril Pán z prachu zeme.

Príbeh ukazuje prozreteľný zásah Boha a nie trest ani kliatbu: obhajuje sa pluralita jazykov a kultúr. Aj malý Izraelský národ pod nadvládou Egypta od svojho zrodu a neskôr v područí mezopotámskych impérií (Asýria, Babylon, Perzia), môže nájsť svoje miesto a byť rešpektovaný – v Abrahámovi sa stane požehnaním pre všetky rody zeme (12,3), nie nanútenou solidaritou, ale solidaritou darovanou od Boha a prijatou inými.

Záverečná modlitba

Bože, Duchu Svätý, ďakujeme ti, že si nás viedol pri čítaní Svätého písma. Veríme, že Ježiš Kristus je pravda. Posilňuj nás v tejto viere. Veríme, že Ježiš Kristus je cesta. Pomôž nám zachovávať všetky jeho slová a nasledovať jeho príklad. Veríme, že Ježiš Kristus je život. Uč nás s úctou a láskou často prijímať sväté sviatosti na udržanie a zveľadenie Božieho života v nás. Panna Mária, nech na tvoj príhovor prijímame a v srdci zachovávame každé slovo, ktoré pochádza od Boha.